

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 3, BEOGRAD, UTORAK, 15. AVGUST 2006.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Grafičko oblikovanje: Olivera Batajić; Autor fonta Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu; Sledeći broj izlazi 19. septembra

REČ PRE BETONIRANJA

Zahvaljujući *Politici* i Radiju Slobodna Evropa saznali smo kako **Beton** stoji u očima sredovečne kulturne elite. To nipošto nisu pripadnici tzv. Prve Srbije, gde stoluju očevi nacije, huškači i egzekutori, dunderi na velikodržavnoj skeli, crtači mapa i stratezi humanog preseljenja, a gdekad i pisci i naučnici. Dakle, izjasnila se elita izdavača, kritičara i pisaca, ona elita koja zapravo vodi glavnu reč u srpskoj književnosti, pokazavši zbog čega nam je **Beton** neophodan.

KISELO GROŽĐE

„Sve je to lepo i krasno, ali gde sam ja u celoj toj priči“, opravdano se pita kulturtreger i opominje: „Istorija nije počela juče sa žutokljunom balavurdijom, već je stekla (polnu) zrelost preključe sa mnom i s mojim izdavačkim poduhvatima. Ko to ne vidi slep je, glup i zlonameran. Ko stalno ne ističe moju veličinu i značaj mog minolog rada, nedostojan je i dvostruko glup.“ „Tja“, reče lisica ostavši praznog stomaka, „grožđe je ionako kiselost.“ I daleko od zavidljivih smutljivaca.

GNEV, FRUSTRACIJE I NACIONALNI NIHILIZAM

U zemlji izbeglica na brdovitom Balkanu, zemlji ratnih profitera i neopojanih humki, svom dobu postaviti ogledalo znači bestidno provocirati; ukazati na liniju idejnog i simboličkog kontinuiteta od Memoranduma SANU, preko *Knjige o Milutinu*, *Boja na Kosovu*, *Vaznesenja...*, do *Opsade crkve Svetog spasa*, znači biti tužno besmislen; videti vezu književnosti i istorije, estetike i ideologije, znači biti ideološki tendenciozan i, sumarno, biti nacionalni nihilista. Ratovi su se vodili, civili bivali masovno likvidirani, gradovi su se rušili, ali muza srpske kulture lebdela je neoskrvnjena i blistava. Ruke srpskih pisaca su čiste, san srpske elite je miran i vedar. Jer, na krilima kioska i privatizacije došlo je tržište i sve postalo je biznis. Pisci su postali urednici a kritičari izdavači, teritorije su ome-

đene a vojske najamnika raspodeljene. Mediji su kaparisani i potkupljeni besplatnim primercima knjiga, kartama i putovanjima. Za osrednju godišnju produkciju knjiga i kulturnu ponudu skovani su superlativi i promidžbeno su razigrani vrani autoriteti. Ugledni intelektualac našao se u sendviču, kao viršla u senfu. Treba u isti mah zadovoljiti i glad tržišta i nezajažljivost gazde. Daj šta daš, daj što više toga i uvij to u šareni pakpapier uslužne recenzije. Ko popu kaže pop, a smeću smeće, ko nam kvari posao, taj je nihilista i isfrustrirani majmun. Ko nas podseća na našu avangardnu mladost i ko meri dubinu našeg oportunizma i intelektualnog prostituisanja, taj je gnusni jeretik kome ćemo u sledećem kiosk-izdanju, kiosk-izdanja, naših juvenilnih kritika i vajnih disertacija čiji smo entuzijazam i etiku i sami zaboravili. Jer biznis je biznis, zaleđe je zaleđe (tvrdo i toplo) i ništa nas neće iznenaditi u sterilizaciji srpske kritičke svesti i imperijalnom širenju naših interesnih sfera.

KORU(M)PCIJA

Vlast kvari a posao, očito, korumpira. Po ruski, advokat je iznajmljena svest, a urednik - mišljenje za poneti. Nezavisna kritika je relikv iz života u autoritarizmu, lenta vunenih autora koju su razdali na nacionalne kurve, na institutski spokoj i na povremeni polemički drek kada ih neko nevaspitano očepi.

Drug Tito je rekao: „Zemlja koja ima ovakvu mladost ne treba da se brine za svoju budućnost“.

Zemlja koja ima ovakvu elitu, do srži ogrezlu u kukavičluk i oportunizam, ne treba da se brine ni za šta. Ona je svoju budućnost već proćerdala.

Redakcija **Betona**

MIXER

Miloš Živanović: Oko srpskog boga Saurona

CEMENT

Dragoljub Stanković: Homer podzemlja

ŠTRAFTA

Goran Cvetković: Protekla pozorišna sezona
Saša Ilić: Albatrosve premijere

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Nomen est pomen/Kako živi Koštuntun
Miloš Živanović: Mi smo Sila, mi smo Imperija!

BULEVAR ZVEZDA

TOHOLJ, Miroslav

BLOK BR. V

Lambada

Redakcija **Betona** posle donošenja Dekreta o osnivanju

MIXER

Piše: Miloš Živanović

OKO SRPSKOG BOGA SAURONA

O fenomenu savremenog pevanja danas i ovde

Nova knjiga Rajka Petrova Noga, to nam umetnički ubedljivo pokazuje naslovna pesma, pesnički i po onome što peva jeste sasvim savremena, a istovremeno duboko religiozna i nacionalna.
Aleksandar Jovanović

Zbirka pesama *Nedremano oko* je, kako tvrde kritičari, *nesvakidašnji* trenutak naše savremene poezije. Za naslovnu pesmu uvaženi profesor Jovanović kaže da ćemo put ka njenom razumevanju naći i u činjenici da je premijerno objavljena u *Politikinom* uskršnjem dodatku aprila 1999. Ne znam da li ta činjenica potvrđuje umetničku ubedljivost, savremenost, ili duboku religioznost, ali ona jasno signalizira da je za *receptiju* poezije R. P. Noga potrebno razumevanje gomile vankontekstualnih opravdanja, kao i specifična podobnost čitaoca. Pa da vidimo o čemu je reč.

DOKAZ BOŽJE EGZISTENCIJE

Naslovna pesma definiše centralni motiv - božansko oko. Prva strofa sugerise da nam to božanstvo ili nije naklonjeno, ili je ravnodušno. Karakter božanstva se problematizuje: Bog je stvorio svet i čoveka i do sada je sve bilo u redu, a onda se desilo nešto nalik na apokalipsu, tako da se nema šta drugo pomisliti nego da je Oko zadremalo. Da nije, to *nešto* se ne bi ni dogodilo. U poslednjoj stro-

fi smo *mi* u fokusu. Tako snažno smo utonuli u kolektivnu molitvu da smo konačno privukli *Očevu* pažnju i on nam šalje znak u vidu vazdušnog talasa koji gasi sveće. To je čudo kojeg smo željni, fizička manifestacija izazvana treptajem božanskog oka koje se postidelo što je dozvolilo da nam se desi nešto što nismo zaslužili. Nogovo božanstvo je, reklo bi se, hrišćanski bog, po svemu sudeći - pravoslavne konfesije. *Mi* smo s njim bili u naročito bliskim odnosima, a onda je on iz neobjašnjivih razloga zaspao i ostavio nas na milost i nemilost svima koji nisu *mi*.

Teogonija R. P. Noga nastavlja se u „Pesmi čuka“ u kojoj je božanstvo *gluvo* za *naše* probleme. Bog se uopšte ne ponaša *naški*, a možemo opravdano sumnjati da je i sam nekako *demonški* odgovoran za strahote u pesmi „Budnica i uspavanka“, jer apokalipsa se ne dešava bez Božje volje. Vrhunac

ove šatro-teogonije je „Nevesinjski ikonostas“: „Kad stadosmo s desne strane njega / Koji će doći po gori po vodi / Zajsjah u crkvi nevesinjskog rata / Iz vojničkog fotoaparata“. *Mi* smo očigledno u uniformama, a posle smrti nam je rezervisano počasno mesto, što znači da je Bog odabrao stranu, kao da je Trojanski rat u pitanju, i da se od jednog i opštehršćanskog biblijskog boga preobratio u lokalno demonsko božanstvo koje garantuje dobrobit onima što ratuju u njegovo ime. Ista pesma je indikativna i za mnogo ozbiljniji, zapravo kriminalni

manir ovog autora. Odnosi se na konkretan događaj, na podizanje spomen-obeležja poginulima u ratu. Izbor teme je suštinski. Računa se da će njen značaj pesmi pružiti željenu težinu, a gde ćeš težu temu od pogibije mladih ljudi i roditeljskog naricanja. Ako je pesnik već spreman na zloupotrebu tragičnih događaja, njegov urednik bi morao imati u svesti savremene teorijske i iskustvene činjenice, da strahote 20. veka nisu pronašle svoj adekvatan svetičarski izraz, da žestina realne patnje izgleda stoji u obrnuto-proporcionalnom odnosu prema ubedljivosti svoje umetničke obrade. Pa kakve su onda šanse jednog malog lažnog proroka da ne ostane zatvoren u jeftinim nadražajima i ganuću?

POEZIJA U VUČJIM RALJAMA

Bog kome se razna *lirska ja* i *lirska mi* mole je, dakle, hrišćanski bog, iz biblijske opštosti travestiran u konfesionalno i nacionalno određeno demonsko božanstvo. On nije nosilac nikakvog vrhunskog principa, već je njegov značaj isključivo instrumentalan: prizivamo ga da ratuje. Što se nje-

govog oka tiče, ono bez problema može biti i Oko Sauronovo, ili Nečije Treće Oko. Bitno je da naspram božanskog oka stoji „dvojničko oko pesnikovo“ („Razroko“). Dakle, pesnik je prorok. Preciznije – medijum, istraživačka sonda koju *On* odozgo pokreće mističnim daljinskim upravljačem. Pesnik je, u stvari, to božansko oko, on održava dvosmernu saradnju sa apsolutom i u njega se ne sme sumnjati. Ako je Bog lagao mene i ja lažem vas – zgodan alibi. Bilo bi grehota ne primetiti ljubav prema antičkoj Grčkoj, posebno u pesnikovu poređenju zavičaja sa Euridikom. Mogao je taj zavičaj bar metamorfozirati u nešto antropomorfno što se da porediti sa Euridikom, u nešto, recimo, ženskog roda. Mitološki komplet se svakako napunio potencijalnim oblicima, značenjima i rešenjima priče, ali Orfej i Euridika teško da mogu podneti bilo kakav rodoljubivo-politički kontekst. Za to služe neke druge legende. Primer za surovo burgijanje po mitološkim povestima je i pesma „I Homer zadrema“: „Kad Grke pretvori u svinje / Čarobnica je Kirka Srbina / Obrnula u vuka“. Zanimljivo je da bitna persona uvek zaspi kad ne treba, prvo Bog, a onda i Homer. *Beli vuk* oličava sve ono što se ne može prikazati hrišćanskom i grčkom krugu. On je treća i latentno ključna karika *naše ontologije*, fokus slovenskog paganizma, ali i naknadno formirani totem s retroaktivnom važnošću koji *nas* ravnopravno postavlja uz Odisejeve saputnike i garantuje fotelju na Olimpu i drugim bitnim mestima. U istoj pesmi se kaže: „Čovekoliki vuk / Naš predak / Planinama se smuca // Čim se zarati / ...K njemu odbegnju očevi“. Nekadašnjeg čoveka Srbina, onog iz doba o kojem peva Homer, Kirka je pretvorila u *čovekolikog vuka*, vukodlaka, ili već tako nešto, i taj čovekoliki je *naš predak*. Njegova prevashodna funkcija danas je da nam pomaže u ratu. Čarobnica povezuje *našeg oca* s grčkim krugom motiva, ali on mora biti još jače povezan s lokalno-hrišćanskim krugom. Zbog toga se u pesmi „Dozivanje oca“ jasno kaže: „U crkvi poju Oče / A odjekuje Vuče“. Ne zna se kakvi su odnosi Boga i Vuka, niti gde ko stoji na mitološkoj vertikali, ali ovi stihovi sugerišu da sam Bog Otac zapravo jeste *Beli vuk*. Ipak, valjda uplašen blasfemijom kao mogućom posledicom ovakvog agona, pesnik odlučuje da vuka ublaži do jagnjeta. Figura *vučjeg pastira* koji pacifikuje *demone* postaje idealni instrument. Ovdje je bitniji onaj deo paganskog predanja prema kojem *pastir* određuje vukovima *nafaku*, odnosno daje blagoslov da kolju. I *naše* božanstvo i *mi* sami oscilujemo između stanja *žrtve* i aktivnosti *krvoloka*. Analogna scena u savremenosti, onoj koju plediraju kritičari po-

Čuvari Mixera u zimskom periodu

put profesora Jovanovića, može se prepoznati u snimku blagosiljanja Škorpiona uoči polaska u zločin. Ne zaboravimo da je i amblem raznih paravojnih skupina često bio oličan u *vučjim raljama*. Zanimljivo je da je Hristovo učešće u ovoj *duboko religioznoj* poeziji, zajedno s vantekstualnom poštapalicom o ukupnom broju pesama (33), zanemarljivo u odnosu na manifestacije Boga, oca, vuka i oka. U haotičnom i mračnom svetu jednostavno nema čistih pozicija za upotrebu tog motivskog kompleksa. Isus je suviše precizno definisan da bi se bezbedno mogao travestirati. Sin je Boga koji nema nikakve veze s vukodlacima i koji zavijajuću molitvu osuđuje kao idolopoklonstvo, a i semitskog je porekla i previše hipi za ovdašnju upotrebu, te je na ivici da bude persona non grata.

MI VOLIMO HIMNE

Pesnik se svojski potrudio oko *oneobičavanja* jezika: dijalektizmi, arhaizmi, neologizmi, crkveni izrazi, inverzije, imitacije usmene poezije. Molitveno-himnični ton prekriva celu zbirku. Insistiranje na svečanom izrazu prepunom patosa dalo je stihove u kojima je književni jezik doveden do ruba prepoznatljivosti. Invokacije i molitve eventualno nose neko neartikulirano negodovanje, ali se mahom gube u uopštenim, besmislenim i povremeno bizarno-komičnim iskazima. Insistira se na jednoglasnom kolektivnom doživljaju stvarnosti, gde je taj jedan glas, naravno, pesnikov. Lirski subjekt je *ja=svi mi*, a ono što liči na introspekciju zapravo je obraćanje *kolektivnom sebi*. Sve to pokazuje želju da se bude univerzalno prihvaćen, a intenzivna upotreba *narodnog* i *narodskog* sužava univerzalno na niže socijalne slojeve, na potlačene i ponižene. Ostaje

pitanje da li će potlačeni i poniženi pre razumeti i prihvatiti jezik visokoparne kvazi-učene himne koja nudi utehu u skovanoj mitološkoj prošlosti, ili, recimo, jednostavnu i jasno izrečenu zabrinutost za opstanak na boljoj strani granice siromaštva. Verovatno zbog toga pesnik pokušava da *osveži* vokabular, te tako među tropare i tužbalice postavlja *radioaktivnu travu*, *šizelu* i *smirelu*. Toliko o onoj *savremenosti* iz predgovora.

SUKOB CIVILIZACIJA

„Beli vuk“ kazuje: „Alah-il-ilalah na Malu Čabu hrli / Azija arlauče a potkućnice ječe“. U „Istočnom petku“ se kaže: „Ne čekav da nam sa zapada svane“. Ako na trenutak po strani ostavimo teogoniju, mitologiju i rime, ostaje usamljena velika tema, majka svih tema (i svih opravdanja): *sukob civilizacija*. Rat u Bosni je *sukob civilizacija*, rat s NATO paktom je *sukob civilizacija*, verovatno su i izbori, politička ubistva i fudbalske utakmice *sukobi civilizacija*, a civilizacija, to smo *mi, lirska ja*.

Cela *naša* mitološki i anti-istorijski postavljena civilizacijska određenost u tom *sukobu* konstruisana je za potrebe jednog političkog, gotovo stranačkog, dnevno-političkog stava, onog jedinog koji pruža spas sopstvenom liku i delu, s namerom da se taj stav *ukoreni* u samo božanstvo, ono travestirano, u ontološki centar *našeg kolektivnog bića*. Prepoznatljiva ideološko-kafanska pizma možda najžešće izbija iz pesme „Poklade“, rugalice u obliku soneta. Prema karakterističnoj ikonografiji može se zaključiti da opisuje proteste 1996/97, ili neke od demonstracija koje su prethodile promeni režima: „Ti imaš noge ruke ona razroke sise / Ovi će nerođene s mrtvima da okade / ...U šetnji odlepi se / ...// Pištaljke čegrtaljke rogovi i zvončići“. U završnom stihu ponovo o ženskim grudima: „Sevaj dok imaš noge a ti razroke sise“. Opet smo u problemu, jer sise su uvek razroke, ako ćemo bradavice porediti sa zenicama, gledaju na različite strane. Naročito kad leže. Ako im je već hteo pripisati atribute nečistih sila, mogao je pesnik uvećati njihov broj, ili ih postaviti na leđa. Ovako samo pokazuje da se uopšte ne razume ni u sise, niti u poeziju koja najmanje trpi ovakvu vrstu omaški. Na kraju, evo stihova ovog autora koji s punim pravom zaslužuju da budu citirani: „U gradovima razvaljenim / U hramovima porušenim / Cvrkuće sramota“.

POST FESTUM

Nedremano oko (SKZ, 2004) je donelo R. P. Nogu četiri nagrade: Zlatni suncokret (Vitalova književna fondacija), Meša Selimović (Udruženje izdavača i knjižara i *Večernje novosti*), Vukovu nagradu, kao i Žičku hrisovulju. Mnogi kritičari su se opredelili za ovu knjigu jer su prepoznali „pesnički glas ličnih i narodnih uspenja i postradanja“.

Čak je i omiljeni kritičar beogradske čaršije, prof. dr Mihajlo Pantić, u obrazloženju Vukove nagrade naglasio da je reč o poeziji koja je „usredsređena na bitna pitanja pojedinačne, pesnikove i opšte, kolektivne egzistencije, da je ta poezija sam jezik, u njegovom esencijalnom obliku, jezik vukovski i *vučji*...“ ■

CEMENT

Piše: Dragoljub Stanković

HOMER PODZEMLJA

Dragan Jovanović Danilov, *Gnezdo nad ponorom*, Narodna knjiga, 2005.

Ako bi vas eventualno zanimalo kako bi pevao junak iz podzemlja F. M. Dostojevskog da je kojim slučajem živ i da je na srpskoj turbo folk kulturnoj sceni, to biste mogli naći u knjizi *Gnezdo nad ponorom* D. J. Danilova, jer su u njoj na svakoj strani razasute misli ovog junaka krajnosti i očajanja. Ipak, srpsko književno i svako drugo podzemlje daje sasvim specifične tipove i mutante, s obzirom na skorašnju slavnu prošlost.

Građani se sami organizuju

DANILOVLJEV POSTUPAK BI SE MOGAO DEFINISATI KAO BANALNA PODELJENOST LIRSKOG SUBJEKTA U KOJOJ ON SLADOSTRASNO UŽIVA KAO PODZEMNI HOMER U PATNJI

Na početku naslovne pesme D. J. Danilov lepo kaže: *Šta sam drugo radio nego, uravnotežen uzaludnošću, gradio gnezdo nad ponorom?* Kakva je to vrsta uzaludnosti, pitamo se. Dalje peva pesnik: *teške su naslage uglja u dušama našim*, i ne slaže se sa slavnim Rusom, ide dalje, i kaže da *sva ta lepa i tajanstvena čuda neće spasiti svet... ništavilo te koristi kao pogonsko gorivo*. U poslednjem stihu pesnik nas poziva da se popnemo u njegovo toplo gnezdo *da sa nas ne ishlapiti ljudski miris*. To je neka vrsta mlake poente i to je jedna od najprimetnijih slabosti ove knjige. Danilovljev postupak bi se mogao definisati kao banalna podeljenost lirskog subjekta (koja se ne može prevazići) u kojoj on sladostrasno uživa kao podzemni Homer u patnji. Zato tu postoje krajnosti patetike i nihilizma, a pesma dođe kao površna rasprava koja visi nad ponorom. U poeziji treba biti precizno neprecizan, nikako neprecizno neprecizan. Autor ni sam ne zna šta je hteo da kaže pa onda imamo završetke pesama kao što je *molio sam se, molio, ni sam ne znam čemu (Sveto mesto)*.

U ovoj knjizi je na sceni jedna vrsta umrtvljene senzualnosti koju može pobuditi samo gruba erotika, sladunjavi sentiment ili krajnje beznade, jer ona u svom registru ne oseća realan život sa svom njegovom raskošnom dekadencijom i obiljem, o čemu bi se moglo pevati na svež i zreo način. Zato tu ima lažne skrušenosti i visokoparnosti kao u pesmi koja govori o susretu s nepoznatom ženom u Knez Mihailovoj ulici (*O moći prečutkivanja, ili najlepše lice koje se okrenulo mojim očima*). Pesma *Bolničarke* tipičan je primer banalne erotike koja je na nivou pornografskih filmova s poznatim motivom razbludnih medicinskih sestara. Oseća se pri čitanju da je to neka vrsta pervertirane i okamenjene imaginacije. Na primer, nesvarljive metafore kao što je *Brda ledenog bluda (Korzo u palanci)*. Sintaksa stiha rogovatna je i neizbrušena. Površna igra paradoksima u jeziku u duhu hroničnog rano-srednjoškolskog romantizma nedovoljna je za modernu poetičnost. U nekoliko pesama autor je fasciniran, ili vidi sebe kao gavrana. On je *šef katedre na odseku / za ništavilo; marksista bez revolucionarnog optimizma. ... on, očigledno, smatra da je nešto posebno... njegova ništa ne užasava. / A užas je svuda okolo. I upravo ga on čini većim / od onoga što doista jeste. (Portret jednog gavrana)*. Ako se to odnosi na praznoslovlje srpske književne scene, ja se slažem. Ima dosta od atmosfere paranoje i beznada u pesmama *Govori sredovečni, velegradski pacov, Tamni blud* i *Širom zatvorenih očiju. Prljava krpa, moj mali, okrugli grad iz koga / je nemoguće negde otići*, tako peva onaj

PREZERVATIV

Protekla sezona u pozorištu Beograda i Srbije

Pravo je pitanje, u stvari, ima li razlike u pozorišnoj produkciji kod nas u nekoliko prošlih godina?

Ova sezona bila je delimično obeležena godišnjicama BEKETA i STERIJE. Što se Beketa tiče, Britanci su u Londonu i Dublinu napravili seriju od jedno desetak komada prema njegovim tekstovima, uz niz filmova i predavanja. A mi smo naravno - Beket nije Srbin - napravili jedno veče u Beogradskom dramskom pozorištu gde je prikazan film o izvođenju *Godoa* u Beketovoj režiji ranih sedamdesetih godina u jednom berlinskom pozorištu. Jedna dosadna i filmski još dotučena predstava. Ali da ne grešimo dušu, i Atelje 212 je obeležio svoju promociju *Godoa* novom produkcijom ovog dela u režiji premlade Đurđe Tešić koja ne da nije umela da postavi ovo delo, nego nije znala ni da ga pročita. Dakle, toliko o Srbima i Beketu. Što se tiče možda najvećeg srpskog dramskog pisca i najstarijeg našeg Molijera - Sterije, Ivan Medenica, selektor Sterijinog pozorja, u krizi svog umetničkog direktorstva obećao je spasonosnu ideju za ovogodišnji repertoar - STERIJA, STERIJA, STERIJA. I šta je od toga ispalo: jedna sirotinjska predstava Somborskog narodnog pozorišta u nemuštoj i neveštoj režiji neinspirisanog Gorčina Stojanovića. Izabran je najbenigniji komad iz pera našeg najoštrijeg kritičara nacionalizma u Srba - sama LAŽA I PARALAŽA! Dakle, narod koji ne može da konkuriše za društvo evropskih država samo zbog toga što boluje od neizlečivog nacionalnog mitomanstva i prateće agresivnosti, ne bavi se u pozorištu problemom koji se nudi u komadu RODOLJUPCI, nego sitnim prevarama s potpuno zastarelim modelima društvenog ponašanja. I to još u najbenignijoj mogućoj formi.

Dakle, lekcija koju podučava elita preko Pozorja - NO, NO! Ne diraj u društvene teme! - dobro je apsolvirana. Da se Vlasi ne sete, selektor Medenica je doveo JEDNU predstavu koja se zaista bavi društvenim problemom, i to baš THE PETIM OKTOBROM, na ciničan i vrlo sugestiv način društvene farse par excellence. PARADOKS je ime ovoj odličnoj predstavi Egona Savina, prema tekstu Nebojše Romčevića, u izvođenju - gle čuda - opet Somborskog narodnog pozorišta. Ali, ne lezi vraže, sam predsednik ovogodišnjeg žirija Pozorja - pogodite ko je to - naravno Jovan Ćirilov - otvoreno mi je rekao, posle žiriranja naravno, kad ova predstava nije ni pomenuta u nagradama - da mu je to najodvratnija predstava koju je video - i to baš zbog njenog angažmana ali - ZABOGA - tako vulgarnog i otvorenog. Pa zar u tako groznoj stvarnosti pozorište treba da nam bude u kič rukavicama, upeglano i zaslado? Eto kako se usplavljuje pozorište i kako se usplavljuje narod i kako se vrši TEROR nad živim i prodornim pozorištem koje MOŽDA i može da utiče na stvarnost.

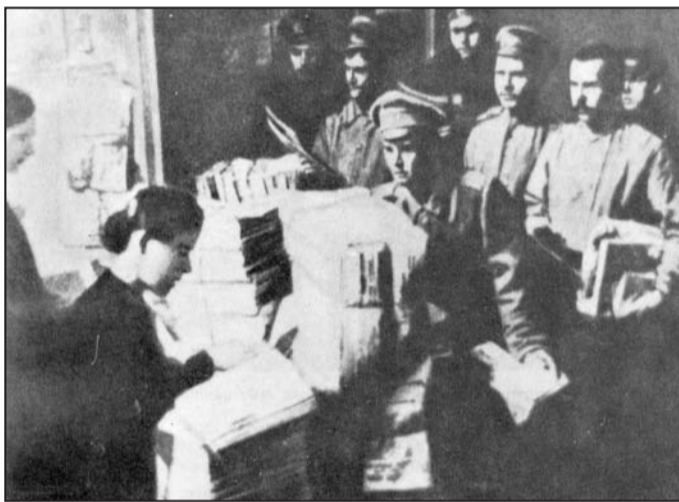
koji je *obdaren neprijateljima*. (*Okrugli, mali grad*). Zar je toliko strašno, pitamo se sa zebnjom u srcu. Međutim, ovde je na delu na prvi pogled vidljiva poetika kvazibeznađa i neuverljivo kukumavčene. Inače, odnos prema Strašnom možda je najznačajnija tačka svakog književnog dela iz koje ono crpe svoju snagu i imaginaciju. U *Gnezdu nad ponorom* vidimo kako D. J. Danilov zamišlja mistiku. Kao i mnogi drugi koji nemaju uvid u pravu mistiku, pribegava mistifikaciji. Kako neki pesnik kao *prastari egipatski skarabej u čilibaru produži svoj život?* (*Mladi gnevni pesnici*) Kao kamen? Kao skamenjeni ledeni život u kojem se već nalazi lirski subjekt ove knjige? Nategnuta metaforičnost je najdalje gde je stigao autor koji nas inače obasipa mudrostima svog podzemnog znanja. Poezija D. J. Danilova je poezija banalnog, patetičnog nihilizma i tzv. romantizma s veoma lošim pesničkim postupkom. Gde je tu onda poezija? Ako bi to bila beskrajna volja da se bude *Poslednji od elegičara*, onda je četrdeset petogodišnji D. J. Danilov jedan od naših najvećih pesnika. Objavio je već dvanaest zbirki pesama, dva romana i jednu knjigu eseja. Mnogo je veća objektivna šteta po savremenu srpsku poeziju i kulturu jer je ova knjiga dobila Vitalovu i Zmajevu nagradu za prošlu godinu. U obrazloženju žirija za Zmajevu nagradu Matice srpske kaže se da: *Žiri smatra da je autor ostvario novi tematski i oblikovni horizont, a njegova poezija je odbrana ono malo lepote što je ostalo u svetu* (profesori Mihajlo Pantić, Bojana Stojanović - Pantović i drugi). Time je naša književna elita još jednom opisala svoj podzemni vidokrug ■

ETO KAKO SE USPAVLJUJE POZORIŠTE I KAKO SE USPAVLJUJE NAROD I KAKO SE VRŠI TEROR NAD ŽIVIM POZORIŠTEM

Zbog toga je na Sterijinom pozorju ove godine opšte aplauze dobila opet Biljana Srbljanović sa odlično skrojenim komadom o praštanju, SKAKAVCI. Doduše o praštanju bezrazložnom i bez suđenja krivcima, i to u dve verzije - beogradskoj, u trijumfalnoj režiji Dejana Mijača i u - zamislite - ZAGREBAČKOJ, u režiji odličnog Poljaka Januša Kice. Ova ljupka i sentimentalna predstava ponovo ukazuje na put kako se ima praviti pozorište i šta treba da budu nove teme. Jedan surovi iskorak od prošle godine, HADERSFILD, ostao je za nama i neće se više reskirati.

Dakle, što se tiče beogradskog repertoara, videli smo još i loše postavljenu predstavu inače odličnog teksta BROD ZA LUTKE Milene Marković, u pogrešnoj režiji inače odličnog Slobodana Unkovskog. Upravo Unkovski je njene ŠINE, koje naravno kao društveno angažovane NISU došle na tadašnje Sterijino pozorje, napravio surovo jasno i poetično bolno. BROD u JDP-u bio je jedan od centralnih kiksava sezone pored gromopucatelno najavljenog GODOA. Tako je preostala jedina predstava sa odgovornošću i znanjem, nastala na maloj sceni Podruma Ateljea 212 i to prema tekstu inače ne baš dosledne u kvalitetu Maje Pelević, ali zato u režiji apsolutnog asa - Gorana Markovića - POMORANDŽINA KORA. Ovaj sladunjavi tekst o pomodarstvu u krugovima mladih udavača koje streme neodoljivom braku s najgorima od najgorih (pa šta!) FUDBALERIMA i time se ponose, ispao je u rukama Mandušića Gorana kao neki lament nad svim našim promašajima i svim našim zabludama koje se ogledaju uvećane u ponašanju naše dece. Svo to paučinasto tkanje pozorišnih iluzija koje prave snove i sanjaju se na sceni i u gledalištu, sklopilo se tu na maloj sceni u Podrumu, pred ogledalima scenografije koja su udvostručavala i viziju i odjek, u jednu bolnu i raslojenu priču o izgubljenim generacijama, o jednom nestalom i obrisanom narodu koji je pojeo svoju budućnost, proćerdao ju je i srlja u smrt.

Nažalost, to je bila jedna od dve predstave koja se nosila sa ŽIVOTOM i pokušala s njim da komunicira kritički i umetnički istinito! Ali, kako možemo da očekujemo da POZORIŠTE bude bolje od DRUŠTVA? Jer, kao ni u društvu, ni u teatru više nema NEZAVISNE misli, ili je skrajnuta i dobrim lekcijama pozorišne elite odškološana da ne uzbuđuje narod i ne navodi ga na kritiku. Najbolji LOŠ rezultat te skupe i po pozorište POGUBNE škole je pomenuta predstava Slobodana Unkovskog BROD ZA LUTKE. Ta stroga škola neuznemiravanja pravi ujedno repertoare pozorišta, pa tako imate između ostalih i jednu odvratno površnu i nadasve lažnu seriju Šekspira za mlade u Buhi i tobože modernističke projekte za još mlade u Radoviću. Tako da se deca od malena nauče: NO, NO! Ništa igra s vatrom i ništa čačkanje po stvarnim problemima! Mislim da je ovo jedan opaki, tako reći KRSTAŠKI pohod na ono što bi mogla biti AVANGARDA u pozorištu, ali i avangarda društva. Ako se setimo kasnih šezdesetih ili sedamdesetih godina onog veka, znaćemo koliki je obim te eutanazije koju današnja elita izvodi nad savremenim pozorištem. Nažalost, uništenje je toliko da nema više ko da se pobuni i nema više ko da stvori osnovu za autentično pozorište. Niko ne želi da reskira samoubistvo ■

Distribucija **Betona** u otežanim uslovima

Piše: Saša Ilić

ALBATROSOVE PREMIJERE

Novo perje - stara kokoš

„Ništa nije tako tužno“, rekla bi jedna naša spisateljica, kao kada nešto vredno dopadne šaka nezalicama i činovnicima literature kakvih danas imamo na pretek. No, možda je to samo zakašnili uticaj *prosunčanih nesanica* ovog leta. Voleo bih da jeste, ali nije. Na delu je direktni uticaj radioaktivnog zračenja izdavačkog koncerna Narodna knjiga i njegovih poluintelektualnih satelita koji su se dohvatili trafika i tezgji, pa sada misle da mogu da oblikuju „stvarnost“ kako im se sviđa. A njihovo viđenje i teorijsko razumevanje fenomena *stvarnosti* i *savremenosti* je takvo da se s njim ne treba šaliti. Zbog čega? Pa iz prostog razloga što taj model mišljenja danas služi kao hardver za oblikovanje izdavačkih edicija, kako onih novih u vidu kiosk-premijera, tako i onih starih-novih u vidu Biblioteke Albatros koja bi, s obzirom na strukturu kapitala izdavačke kuće Filip Višnjić, kao i na tradiciju koja već pomalo presahlo zrači s avangardnih početaka ove edicije, mogla danas postati generator nove književne scene u Srbiji. Ali to se ipak ne događa. Zbog čega?

Kada su Stanislav Vinaver i Todor Manojlović 1921. pokretali Biblioteku Albatros, obrazložili su da bi ova edicija trebalo da bude mesto afirmacije dela „pesničke i mističke intuicije“, erudicije i nespornog moderniteta koji su oni pronalazili kod pisaca najmlađe generacije. Kao što je poznato, Albatros je doživio samo pet izdanja, a njegov život je nastavljen sredinom osamdesetih kada je ova edicija postala interesantna kolekcija knjiga pisaca tzv. mlade srpske proze. Svakako je značajno da su u ovoj ediciji objavljeni Albaharijev *Cink* i Basarino *Napuklo ogledalo*, kao i dela

još nekolicine tada mladih autora. A onda je tokom devedesetih Biblioteka Albatros doživela potpunu devastaciju koja je oličena u pronalasku (post)moderniteta kod nosećih autora ove edicije: Milovana Danojlića, Danila Nikolića, Jovana Deretića, Jovana Radulovića, Jaše Grobarova i, naravno, nezaobilaznog Radovana Belog Markovića, pisca koji je imao čast da svojim romanom *Devet belih oblaka* „zapečati“ prvi krug od 100 naslova Biblioteke Albatros i otpočne novi počasni (post mortem) krug ove edicije.

Šta se to dogodilo u međuvremenu? Da li su Vinaverovi mandari ni pobedili, ili je đavo odneo šalu. Ne znam, samo znam da *nove ritmove* iz ove edicije nisam čuo odavno iako se urednici trude da nas svake godine pred Sajam „obrađuju“ *remek-delicima* naše čaršije. A ovih dana je Mladen Vesković, veliki kritičar (zapamćen po tekstovima o delima svog mentora Vase Pavkovića) i novi urednik Albatrosa obnarodovao promenu dizajna ove edicije. Odličan potez! Ali još uvek nedovoljan da bi bilo ko posegao za knjigama iz ove edicije. Pa još predstavljajući novih knjiga Lukača, Očića i Jugovića koje se odlikuju „pripovedačkom iskrenošću, s one strane ma kakve laži“. Jooj!

Nema danas razlike između Albatrosovih premijera i kiosk Premijere Narodne knjige. *Razlike* su zaista izbrisane, iako Premijera otpočinje jednom knjigom koja na njima insistira. Čini mi se da današnji Albatros i narečena Premijera funkcionišu po sistemu spojenih sudova u kojima stalno dolazi do cirkulacije autora i njihovih knjiga. Čas je Beli Marković s *Belim oblacima* u Albatrosu, čas ga vidimo kako se šepuri u Premijeri s *Kavalerima*. Miro Vukšanović takođe pretače svoje semoljsko vino iz jedne bačvice u drugu. Ali da tu nije reč samo o autorskim migracijama govori nam i to da se Albatros vodi istom izdavačkom politikom prema kojoj je bolje objaviti knjigu novinara ili političkog funkcionera nego dobrog pisca, pa makar napravili izdavački promašaj. Valjaće. Doći će otkupi, doći će duga zima, a onda ih niko neće pitati „šta ste radili prošlog leta“. Naravno da su mislili na zimu. Ali ne na zimu čitalačkog nezadovoljstva, jer da je bilo ko od njih to imao na umu onda im edicije ne bi izgledale tako loše, neintenzivno i retrogradno, a što se „perja“ tiče - prilično neukusno.

I šta nam ostaje na kraju: Potrebno je osloboditi Albatros. Osloboditi ga uticaja zlih volšebnika, pa makar ona Dobrovićeva ptičica ponovo ličila na patku koja se gega, kako je to primećivao jedan autor s početka Biblioteke, ne sluteći da će doći dan kada će dizajn konačno biti „doteran“, ali da će sama edicija podsećati na očerupanu matoru kokoš ■

Beton raspisuje konkurs za dodelu nagrade
ZLATNI SKAKAVAC

Nagrada se dodeljuje za knjigu koja je izvršila najveće pustošenje srpske književnosti u 2006. godini. Svi žanrovi su u igri. Nagrada se sastoji od skulpture, katrana i perja. Nagrada se ne može odbiti. Rezultati konkursa biće saopšteni u januaru 2007. godine. Predloge s kratkim obrazloženjem slati na e-mail adresu **Betona**: beton@danas.co.yu

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

O JUNACIMA I GROBARIMA

Serapionova braća

Piše: Miloš Živanović

HIPOTETIČKI SLUČAJ (HOLIVUDSKI)

- MI SMO SILA, MI SMO IMPERIJA!

U nedelju posle ručka, Vasa izašao da se igra u parku.

Vasa: Bzz... zak, zak, zak!

Iz žbuna izađe Miličko.

Miličko: Šta to radiš, Vaso?

Vasa: Isprobavam svetleću sablju.

Miličko: Ako, Vaso, samo ti vežbaj.

Vasa: Nego, mislio sam da ti budeš Džaba Hat.

Miličko: Što baš ja? Jeste da sam ja Veliki, ali ipak... I ti si velik, budi ti Džaba.

Vasa: Ne mogu. Ja sam Luk.

Miličko: Ni manje ni više nego Luk. E, ja ću da budem Dart Vejder.

Vasa: A, ne, ne. Neću da mi ti budeš tata!

Usred diskursa pojavi se Raka.

Raka: Znam! Ja ću da budem Han Solo, a ti ćeš, Vaso, biti moj Čubaka, a Miličko Džaba.

Miličko: A, ne, Rako, nego ćeš ti biti moja princeza Lea.

Vasa: Zak, zak! Sad sam se pretvorio u svog oca! Sve ću vas posećem, kao marsovice.

Sa drveta ih gleda Master Joda, pokaže im tri prsta, a zatim samo srednji.

Joda: Knjiga, knjiga, otkup. Knjiga, duvan. Džaba Hat mnogo Pica Hat ■

NOMEN EST POMEN

(Toma Nikolić
peva posle rata)

Kaži mi, kaži,
Kako da te zovem;
Kaži mi, kakvo
Ime da ti dam, -
Hoću li reći:
„Govno“ il' „ustašo“,
Ili ću „đubre“,
„Evrope pristašo“;
Hoću li „izrode“,
Il' „evroslinavče“,
„Plaćenički skote“
Ili „izdajniče“ -
Kaži mi, kakvo
Ime da ti dam!
Sve su to mila
Imena i lepa
Kojima Grobar
Hoće da utepa;
Al' ja bih proveo
Svoj životni vek,
Tražeći prejaku,
Ubojitu reč
(Pali? Streljaj? Kolji?)
Da njome zatučem
Sav nesrpski svet.

KAKO ŽIVI KOŠTUNTUN (Junak našeg doba)

U Zoni sumraka
živi Koštuntun.
U njega je malo
zaošijan um.

On posao svaki
na svoj način radi:
Đavola ne ganja,
već s njim tikve sadi.

Glas razuma čuje
i strašno se smori,
a Legiju sluša
ko da prorok zbori.

Veliki čistunac,
taj ruke ne prlja
- s gensekom na ruci
leševe trangelja.

Ubistvo mu gadno
ko Tribunal, dočim
u ime Nacije
pokolj nije zločin.

Pedere ne voli
jer mu crkva brani,
bogoslowskim mesom
Pahomija hrani.

U budućnost juri
u mestu stojeći,
u Evropu hrlji
sve od nje bežeći.

Na slavi divani
jedino o slavi,
kad ga nešto pitaš,
on se ludim pravi.

Kad gluposti zbori
on povisi glas,
u ćutanju s Acom
pronalazi spas.

Pred Kosovom stoji
pretvoren u zbur.
Sasvim na svoj način
živi Koštuntun ■

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

TOHOLJ, MIROSLAV

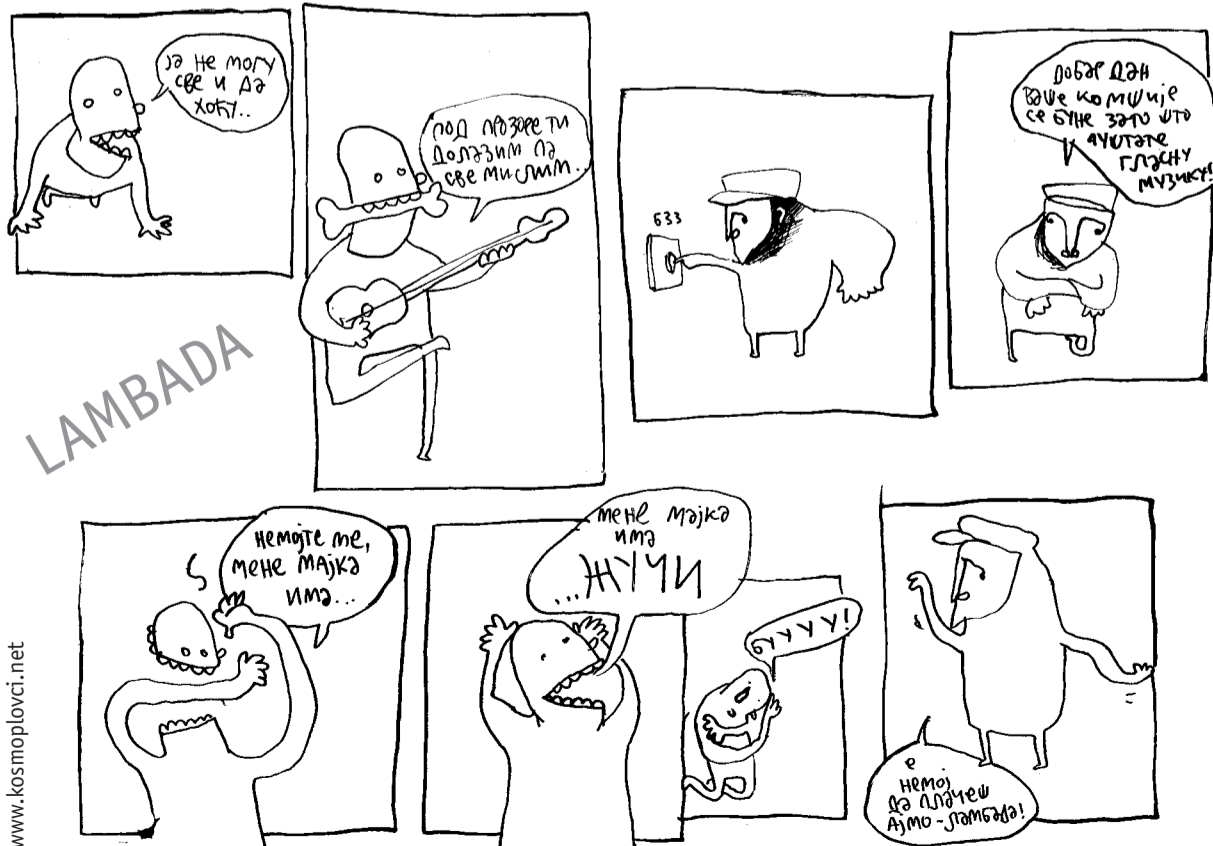
TOHOLJ, Miroslav (Ljubinje, 11. IV 1957), pisac-politikant, predstavnik Mlade srpske proze, urednik sarajevske Svjetlosti, a potom partijski čovek SDS-a od osnivanja, urednik partijskog glasila *Javnost* i ministar informisanja Republike Srpske u Karadžićevoj Vladi. U književnost je ušao 1979. romanom *To sniva lamparija*. Živeo je u Sarajevu sve do početka rata kada je otišao na Pale i odatle zajedno s Radovanom Karadžićem razvijao strategiju za uništenje tog grada. Važio je za jednog od talentovanijih pisaca, a 1992. ga je kritičar Aleksandar Jerkov uvrstio u *Antologiju srpske proze postmoderne doba* gde je primetio da ovaj autor osciluje između Beketovog apsurda i zavičajnog magnetizma. Već u tom trenutku Toholj je bio daleko od postmodernih strategija mišljenja iako se kasnije u intervjuima pozivao na postmodernu prirodu tog grada. Važio je za jednog od talentovanijih pisaca, a 1992. ga je kritičar Aleksandar Jerkov uvrstio u *Antologiju srpske proze postmoderne doba* gde je primetio da ovaj autor osciluje između Beketovog apsurda i zavičajnog magnetizma. Već u tom trenutku Toholj je bio daleko od postmodernih strategija mišljenja iako se kasnije u intervjuima pozivao na postmodernu prirodu tog grada.

Komesar zadužen za koncesije
(nije Toholj)

viđevši ga kao mešavinu Trojanskog rata, Francuske revolucije i Vijetnama. Dve godine pre toga on je napustio Borhesovu *Peščanu knjigu*, svečano izjavivši da se priklonio „književničkoj buni Radovana, Gojka, Rajka, Dobrice, pa i Vuka“. Svoje ministarstvo vodio je pod geslom borbe za odbranu „srpskog narodnog bića“, da bi na kraju bio optužen da je izgubio propagandni rat. Danas Toholj mirno živi u Beogradu, gde nastavlja svoj rat drugačijim sredstvima. Kao sekretar Odbora za istinu o Radovanu Karadžiću i urednik izdavačke kuće IGAM, bavi se isključivo popularizacijom lika i dela svog lidera. Poriče zločine nad nesrpskim življem u Bosni, a u književnosti važi za jednog od vodećih promotera modela *kosmički ugroženog srpstva*, zbog čega mu je za knjigu *Mala Azija i priče o bolu* dodeljena Andrićeva nagrada 2002. godine. Kritičar Petar Arbutina ga vidi kao jednog od najvećih autora srpske (anti)ratne proze. Redovno piše političke komentare za *Glas javnosti*. Sasvim u skladu s tonom komentara, Toholjeva kolumna nosi naslov „Glavo doba“ ■

BLOK BR. V

LAMBADA

www.kosmoplovci.net

Izdavačka kuća **Fenix Msimudis** objavila je knjigu izabranih misli i maksima **Matije Bečkovića** *Tako je govorio Galimatijas*

u renomiranoj ediciji *Izmislisce&besmislisce*. Knjigu je priredio Dr Agan Uvlakićević, inače poznat kao najistrajniji tragalac za fenomenima koji ne postoje.

1. Picin park je najskuplja srpska reč.
2. Baterije u Hrvatskoj su ostaci alkalnog naroda.
3. Drob je najveća srpska svetinja i najstarija crkva srpskog naroda.
4. Moja biografija je posrbljena priča o Potopu. Srpski Novi zavet.
5. Opasač je polutar srpske planete.
6. Nevine devojke su najveće duhovno blago jednog naroda.
7. Od svih očnih bolesti najgora je ona koja pravi razlike među Srbima.

(odlomak iz knjige)

Mudrost je ponovo u modi!
Naručite odmah!